

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษา รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงาม เทศบาลตำบลเมืองราย จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามและเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่าน โดยขอเสนอผลการศึกษาลำดับ ดังนี้

กระบวนการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงาม

กลุ่มสวัสดิการชุมชนทั้ง 11 กลุ่มในตำบลสันทรายงาม เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาลได้ไปประชุมและศึกษากลุ่มสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเห็นว่ากลุ่มสวัสดิการที่ได้ศึกษานั้นเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยเหลือสวัสดิการแก่ประชาชนในด้านต่างๆ ภายในชุมชนได้ โดยเฉพาะเงินทุนสำหรับดำเนินชีวิตประจำวันหรือใช้ในการประกอบอาชีพ สมาชิกสภาเทศบาลจึงได้นำแนวคิดการจัดทำกลุ่มสวัสดิการชุมชนขึ้นมาภายในเขตเทศบาลตำบลสันทรายงาม โดยเสนอต่อที่ประชุมสภา เพื่อก่อตั้งกองทุนในตำบล ทั้งนี้ ยึดหลักการสำคัญ คือ ประชาชนจะเป็นผู้ดำเนินการในกองทุนเอง โดยเจ้าหน้าที่ของเทศบาลจะทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงาน ที่มีกระบวนการบริหารกลุ่มอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการเสนอให้มี ปรธานกรรมการกลุ่ม/กองทุน และคณะกรรมการบริหาร โดยที่มาของประธานจะต้องได้รับการยอมรับให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่ง การบริหารกองทุนมีการจัดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประชุมประจำปี

แนวคิดการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการสังคมจึงได้ริเริ่มขึ้น ภายใต้ฐานแนวคิด คือ ประชาชนดำเนินการบริหารจัดการกองทุนเอง โดยราชการส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลสันทรายงาม เป็นองค์กรหลักในการสนับสนุนให้การจัดตั้งประสบความสำเร็จ จึงอาจถือได้ว่าช่วยให้กลุ่มสวัสดิการชุมชนต่างๆ ในเทศบาลตำบลสันทรายงามมีความเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มออมทรัพย์หมู่ 5 และหมู่ 1 ทำให้ทราบว่ากลุ่มสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งโดยเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการจัดตั้งกลุ่มที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนผู้สนใจอย่างไม่เป็นทางการ และมีการอาสาเข้ามาเป็นคณะกรรมการ

ของกลุ่ม ทั้งนี้การในกระบวนการดังกล่าวได้รับการเสริมหนุน หรือเรียกได้ว่าเป็นที่ปรึกษาจากบุคลากรทุกระดับจากเทศบาลตำบลสันทรายงามเป็นหลัก อันส่งผลให้กลุ่มสวัสดิการในชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กลุ่มออมวันละบาท กลุ่มออมทรัพย์ (บ้านหนองบัว) และกลุ่มร้านค้าชุมชน (บ้านหนองบัว) (ประธานกลุ่มออมทรัพย์, 21 กุมภาพันธ์ 2560) ซึ่งการอาสาเข้ามาจัดตั้งและร่วมกันบริหารกลุ่มดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม และมีการวางกฎระเบียบเพื่อถือปฏิบัติร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก และมีชี้แจงกฎระเบียบให้สมาชิกได้รับทราบอย่างทั่วถึง

กระบวนการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงราย

กลุ่มสวัสดิการชุมชนทั้ง 14 กลุ่มในตำบลเมืองราย เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำชุมชนเช่นเดียวกับเทศบาลตำบลสันทรายงาม แต่มีตัวอย่างกลุ่มสวัสดิการในตำบลเมืองรายที่มีการบริหารจัดการที่ดีที่มีภาคีการบริหารจัดการร่วมระหว่างประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเชียงราย ได้แก่ กองทุนเงินล้าน 11 หมู่บ้าน กองทุน กขคจ. และกลุ่มฌาปนกิจ ทั้ง 3 กลุ่ม มีมาตรการกำกับไม่ให้สมาชิกค้างชำระหนี้ของกองทุน คือ การวางกฎระเบียบร่วมกัน ระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกและมีการชี้แจงกฎระเบียบให้สมาชิกได้รับทราบอย่างทั่วถึงเพื่อถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด และการยึดหลักธรรมาภิบาลของสมาชิก คือ หลักความรับผิดชอบที่จะชำระเงินกู้ยืมจากกองทุน อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่ส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งน้อย เช่น กองทุนเงินล้าน 11 หมู่บ้าน ที่คณะกรรมการยังขาดประสิทธิภาพในการการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะจัดตั้งร่วมระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน แต่หน่วยงานรัฐสนับสนุนในช่วงเริ่มจัดตั้งเท่านั้น ทำให้เสียโอกาสในการนำเงินกองทุนทำประโยชน์เชิงธุรกิจ สำหรับปัญหาอื่นๆที่ต้องเร่งแก้ไขสำหรับการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการสังคมในชุมชนเทศบาลตำบลเมืองราย คือ การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการ อันได้แก่ ทักษะการบริหารจัดการ ระบบสารบัญ การส่งต่องาน และคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นต้น เช่นเป็นสภาพปัญหาเดียวกับกลุ่มสวัสดิการสังคมในเขตเทศบาลสันทรายงาม

รูปแบบการบูรณาการสวัสดิการชุมชนในระดับเครือข่าย สามารถดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การต่อยอดที่มีอยู่ โดยการพัฒนากลุ่มที่ดำเนินการสวัสดิการชุมชนอยู่ก่อนแล้ว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การขยายผลในการดูแลผู้ยากลำบากให้ครอบคลุมในทุกมิติของความต้องการด้านสวัสดิการของสมาชิก และการขยายผลเชิงปริมาณ โดยเฉพาะในเชิงพื้นที่และขยายการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อ

การจัดการที่ครอบคลุมเพราะบางกลุ่มจัดสวัสดิการเฉพาะเรื่องการตาย บางกลุ่มจัดสวัสดิการเฉพาะเรื่องการเจ็บป่วย ตลอดจนการพัฒนาเป็นนิติบุคคล

2. การพัฒนากลุ่มที่มีการจัดสวัสดิการบางส่วน สำหรับกลุ่มที่มีเป้าหมายเฉพาะและเข้มแข็งก็ให้ดำเนินการต่อไป แต่นำดอกผลในส่วนที่เป็นสวัสดิการมาจัดการร่วมกันกับกลุ่มหรือเครือข่าย ที่ดำเนินการสวัสดิการชุมชนโดยตรง ส่วนกลุ่มที่มีความโน้มเอียงในการจัดสวัสดิการชุมชนอยู่แล้ว ก็พัฒนาให้จัดสวัสดิการโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กลุ่มที่อ่อนแอก็สนับสนุนให้ยุบรวมหรือพัฒนาต่อในมิติสวัสดิการชุมชน เช่น

2.1 กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเงิน เช่นกองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น โดย ส่งเสริมให้การนำรายได้มาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

2.2 กลุ่มพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมให้นำรายได้มาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

2.3 ส่งเสริมงบประมาณรัฐสวัสดิการขยายผลเป็นสวัสดิการชุมชน เช่น รัฐจ่ายให้คนพิการ 2,000 บาทต่อปีส่งเสริมให้ผู้พิการนำเงิน 360 บาท จาก 2,000 บาท มาเข้าสัจจะเพื่อสวัสดิการสวัสดิการที่ได้จะได้ต่อยอดไม่ใช้หมดไปในแต่ละปี เป็นต้น

2.4 ร่วมมือในการจัดและพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน โดยในกลุ่มที่จัดสวัสดิการบางส่วนที่หลากหลายวัตถุประสงค์โดยกำหนดจุดร่วมกันในการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อสมาชิก กำหนดข้อตกลงของที่มาของเงินจากกลุ่ม กองทุน หรือสมาชิก เพื่อจัดเป็นระบบสวัสดิการ รวมทั้งงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐและภายในชุมชนจากส่วนต่าง ๆ

3. การสร้างใหม่การสร้างใหม่อาจดำเนินการได้ใน 2 วิธีคือ

3.1 สร้างจากการบูรณาการกับกลุ่มที่จัดสวัสดิการชุมชนโดยตรงและกลุ่มที่จัดสวัสดิการชุมชนบางส่วน ข้อดีคือสามารถดำเนินการได้เลย เพราะมีชุดบทเรียนของแต่ละกลุ่มอยู่แล้ว ทั้งมิติของคน งบประมาณ และชุดบทเรียนของกลุ่มองค์กรชุมชน ข้อจำกัดคือความหลากหลายในวัตถุประสงค์ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในระบบการบริหารโดยผู้แทนในส่วนกลาง และระยะห่างทางสังคม

3.2 สร้างกลุ่มใหม่ แล้วบูรณาการกลุ่มที่มีอยู่ทั้งกลุ่มที่จัดสวัสดิการโดยตรงและกลุ่มที่จัดสวัสดิการบางส่วน รวมถึงการรับสมาชิกที่มีใช้กลุ่มองค์กรชุมชน ข้อดีคือสามารถจัดข้อจำกัดของความแตกต่างและหลากหลายในวัตถุประสงค์และความไม่ไว้วางใจของแต่ละกลุ่ม ลดความซ้ำซ้อน Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 4 No. 1; June 2010 61 จากแนวคิด mean test ของรัฐสวัสดิการและดัชนีชี้วัดของแต่ละกลุ่มองค์กร ผ่านกระบวนการอย่าง เป็นระบบเพื่อการพัฒนาจุดเด่นและข้อจำกัดในระบบสวัสดิการชุมชน ลดอำนาจรัฐในการจัดการ สวัสดิการ ให้รัฐมีบทบาทในการหนุนเสริม และจัดสวัสดิการในกลุ่มและประเด็นที่สวัสดิการชุมชน ยังเข้าไม่ถึงและครอบคลุม ข้อจำกัด คือ ต้องใช้เวลา และงบประมาณ เพื่อดำเนินการกระบวนการ สวัสดิการชุมชน กรอบระเบียบของรัฐ

บางอย่างไม่เอื้อต่อการสมทบสวัสดิการชุมชน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องพึงระวังในการส่งเสริมการบูรณาการสวัสดิการชุมชนคือการสร้างกลุ่ม องค์กรสวัสดิการชุมชนขึ้นใหม่ที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการบูรณาการกลุ่มกองทุนต่าง ๆ เพื่อการจัด สวัสดิการชุมชนร่วมกัน ไม่ใช่ก่อตั้งเพื่อให้เป็นทางเลือกของชาวบ้าน หรือสร้างความหลากหลายของ องค์กรสวัสดิการชุมชนอันจะนำมาก่อให้เกิดการแข่งขันภายในเพื่อการตั้งสมาชิกและงบประมาณ เพราะจะเกิดความซ้ำซ้อน การสิ้นเปลือง การพึ่งพิงจากรัฐโดยเอา องค์กรสวัสดิการชุมชนเพื่อการ ต่อรองในการร้องขอของงบประมาณสนับสนุน และหลุดจากแนวคิดเรื่อง การพัฒนาระบบสวัสดิการของ ชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชุมชน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำใน ลักษณะเจ้าสังกัด ซึ่งจะก่อให้เกิด การติดกับดักของตัวเอง ทำให้ยากที่จะก้าวข้ามไปสู่การบูรณาการ หรือการพัฒนาศักยภาพของ สวัสดิการชุมชน วิธีการบูรณาการสวัสดิการชุมชนในระดับเครือข่าย รูปแบบ วิธีการและเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการการบูรณาการสวัสดิการชุมชนใน ระดับ เครือข่าย ประกอบด้วยดังนี้

3.2.1 บูรณาการทางความคิด (Conceptual Integration) โดยผู้แทนกลุ่ม ผู้แทน ชุมชน ผู้แทน หน่วยงานของรัฐเอกชน เริ่มจากสำรวจ สังเคราะห์องค์ความรู้ถอดบทเรียน และหา วิธีการร่วมกันใน ทุกระดับโดยเน้นวิธิตัด เน้นกระบวนการและการจัดการ และการจัดโครงสร้างที่เอื้อ ต่อระบบสวัสดิการ ชุมชน ใน 3 ระดับ ดังนี้

3.2.1.1 ระดับกลุ่ม และชุมชน โดยชุมชนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน ขบวนการ และต้องเป็น ตัวแทนชุมชนที่มาจากหลากหลาย

3.2.1.2 ระดับเครือข่าย และหน่วยงานที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุน ทั้งที่เป็น ภาครัฐและเอกชน ระดับนโยบาย ที่เอื้อต่อการก่อเกิด การพัฒนาการและการคงอยู่ของสวัสดิการ ชุมชน ที่มีทิศทางที่ ชัดเจน

3.2.2 บูรณาการตามสิ่งที่มีอยู่ (Factual Integration)

3.2.1 ดำเนินการในกลุ่มดำเนินการสวัสดิการโดยตรงกลุ่มดำเนินการสวัสดิการ โดยอ้อม และ กลุ่มที่เอื้อต่อการขยายผลสวัสดิการชุมชน เป็นต้นวิธีการเช่น สร้างรายได้เป็นตัวเงิน และในระดับ บุคคลเช่นคนที่รับสวัสดิการจากรัฐ ผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ที่เป็นปราชญ์ ชาวบ้าน และ 62 การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน นักวิชาการหรือนักพัฒนาในพื้นที่

3.2.2 เชื่อมโยงเครือข่ายสวัสดิการชุมชน มีกลไกและกระบวนการเพื่อการ ขับเคลื่อนในกลุ่ม ต่าง ๆ ที่มีอยู่ ทั้งในด้านการดำรงรักษา การพัฒนา และการขยายผล ดังนั้นจึงต้อง มีเวทีเพิ่มพื้นที่ให้ ชุมชนและองค์กรชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนากลุ่มองค์กรของตนเพื่อการจัดสวัสดิการ และเชื่อมโยง เครือข่ายให้เกิดศักยภาพด้านการดูแลระบบสวัสดิการของชุมชน

3.3 บูรณาการเชิงระบบ (System Integration)ดำเนินการในทุกระดับ ทุกมิติที่เกี่ยวข้อง
 สวัสดิการ ชุมชน โดย

3.3.1 ระดับองค์กรสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ ผลักดันเป็นนิติบุคคล บนพื้นฐาน
 การพึ่งตนเอง เข้มแข็ง และอำนาจการจัดการ (CEO) เพื่อให้เป็นจุดเชื่อม (Node) ต่อสวัสดิการ
 สังคมกับ สวัสดิการชุมชน โดยชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ประสานสอดคล้องกับหน่วยงานองค์กร
 ต่าง ๆ ใน พื้นที่

3.3.2 ระดับนโยบาย กำหนดเป็นวาระสวัสดิการชุมชนแห่งชาติบนพื้นฐานการ
 กระจาย อำนาจการ จัดการสวัสดิการสังคม ดำเนินการโดยรัฐค่อย ๆ เพิ่มพื้นที่ให้ชุมชนเป็นผู้จัดการ
 ไม่ใช่รัฐ เข้ามาวางกรอบและจัดการโดยตรง ทั้งนี้ต้องอยู่ในดุลยภาพระหว่างศักยภาพของรัฐในการจัด
 สวัสดิการ ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาแนวคิดสวัสดิการชุมชน โดยใช้
 กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นตัวเร่งที่อาศัยงบประมาณของรัฐส่วนหนึ่งร่วมกับงบประมาณ ของ
 ชุมชน

**รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วม
 ของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วน
 ตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่าน**

รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วน
 ร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงรายองค์การบริหารส่วน
 ตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่านในที่นี้หมายถึงกระบวนการ
 ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือสมาชิกของกลุ่มกองทุนสวัสดิการรูปแบบการ
 เชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
 เทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงรายองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือ
 เหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่าน

จากการศึกษาพบว่า การก่อตัวของเครือข่ายเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมกองทุนชุมชนของ
 แต่ละกองทุน ซึ่งดำเนินกิจกรรมทางการเงิน และผลจากการดำเนินงานดังกล่าวเกิดผลกำไรที่สามารถ
 นำมาจัดสรรต่อยอดเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก ด้วยการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้น มารองรับ
 ซึ่งเป็นกองทุนที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ทั้ง การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต่อ
 ยอดไปเป็นการทำประกันชีวิตให้กับสมาชิก เกิดเป็นความต้องการร่วมของแต่ละชุมชน เกิดความ
 ตระหนักในการดูแลสมาชิกของตนเองด้วยการจัดทำประกันชีวิตหมู่กับบริษัทประกัน และต้องการ
 พลังร่วมเพื่อการต่อรอง จึงเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย การมีกลุ่มที่เชื่อมโยงกันในลักษณะ
 เครือข่าย จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เกิดการดูแลซึ่งกันและกันทั้ง ในด้านสภาพ
 คล่องทางการเงิน และการแก้ปัญหาาร่วมกันในการบริหารเครือข่าวนั้นตั้ง อยู่บนกรอบคิดที่ถือเป็น

พันธะในการบริหารจัดการว่า จะบริหารจัดการภายใต้ กลุ่ม ทุน และ ชีวิต กล่าวคือ ก่อนที่จะก่อรูปเป็นเครือข่ายนั้น แต่ละชุมชนที่เข้าร่วมเครือข่ายได้มีการก่อตั้ง กลุ่มกองทุนขึ้น มาเป็นของตนเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มกองทุนมีการบริหารจัดการเป็นของตนเองอย่างอิสระ โดยเครือข่ายไม่ได้เข้าไปก้าวก่ายกองทุนที่ตั้ง ขึ้น มีวัตถุประสงค์ในการระดมทุนภายในชุมชน เพื่อไปเสริมสร้างชีวิตให้กับชาวชุมชน และต่อผลในการดำเนินกิจกรรมทางการเงินของกองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชนจะจัดสรรส่วนหนึ่งเพื่อนำไปจัดเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก และตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้น มารองรับการดำเนินกิจกรรมสวัสดิการให้กับชาวชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งรวมตัวกันเป็นเครือข่าย โดยมีกิจกรรมสวัสดิการชุมชนเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างเครือข่าย แต่ละกลุ่มกองทุนนำทุกอย่างในชุมชนมาบูรณาการ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม และดูแลผลประโยชน์ของชุมชนให้มีความสมดุล มั่นคง ยั่งยืนแต่ละกองทุนบริหารงานกองทุนของตนเองภายใต้โครงสร้างเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีหน้าที่บริหารจัดการ กำกับ ดูแลกิจกรรมของกองทุนให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงรายองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่านและแนวทางแก้ไข

ในการพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเมืองรายจังหวัดเชียงรายองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่าน การบริหารจัดการเครือข่าย พบปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

1. ปัญหา อุปสรรค

- 1.1 ระยะทางระหว่างกองทุนอยู่ห่างกัน สภาพของพื้นที่
- 1.2 ขาดการนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการบริหารจัดการ
- 1.3 ความไม่เข้าใจของสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- 1.4 ขาดเครื่องมือที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์เครือข่าย
- 1.5 ผู้นำและชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจระบบการดำเนินงาน ทำให้เกิดความกลัวว่าเงินที่ปล่อยออกไปจะได้อีกคืนหรือไม่
- 1.6 ภาษาในการสื่อสารที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชน

2. ประโยชน์ของเครือข่ายกองทุนเสริมสร้างชีวิตและสวัสดิการชุมชนการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิก และชุมชน ดังนี้

2.1 แก้ปัญหาหนี้ในระบบให้กับชาวชุมชนการดำเนินกิจกรรมทางการเงินภายใต้กองทุน และสวัสดิการชุมชนของเครือข่าย นอกจากนี้จะช่วยให้ชาวชุมชนที่เป็นสมาชิกได้รับสวัสดิการผ่านกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้ว ยังมีส่วนช่วยทำให้ปัญหาหนี้ในระบบของชาวชุมชนลดลง

2.2 ช่วยเสริมสภาพคล่องทางการเงินการดำเนินกิจกรรมกองทุนสวัสดิการชุมชนในรูปแบบเครือข่ายก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน เช่น การยืมเงินระหว่างกลุ่ม เมื่อกลุ่มกองทุนใดกองทุนหนึ่งขาดสภาพคล่องทางการเงิน

2.3 เป็นภูมิคุ้มกันในการป้องกันการทุจริตการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและมีการแสดงผลการดำเนินงานของกองทุนของตนเอง ถือเป็นเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง จึงเป็นการป้องกันการทุจริตได้อีกทางหนึ่ง

2.4 เกิดอำนาจต่อรองกับบริษัทประกันการนำจำนวนสมาชิกในกองทุนสวัสดิการชุมชนของแต่ละกองทุนมารวมกันแล้วนำไปทำประกันชีวิตให้กับสมาชิก ก่อให้เกิดอำนาจต่อรองกับบริษัทประกันชีวิต

2.5 เป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประยุกต์ใช้การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย และกำหนดให้มีการประชุมเครือข่ายเป็นประจำ ทำให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม เกิดการสะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไข ซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถนำไปประยุกต์ในกลุ่มของตนเองได้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงาม เทศบาลตำบลเม็ງราย จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามและเทศบาลตำบลเม็ງรายจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงามเทศบาลตำบลเม็ງรายจังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนาจังหวัดน่าน

โดยใช้รูปแบบการวิจัยในเชิงบรรยาย (descriptive research) เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ พูดคุย และการสังเกต ตลอดจนการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลที่เป็นบริบทการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกเครือข่าย การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มกองทุนต่างๆ การจัดสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้นำหรือตัวแทนของกลุ่มกองทุนต่างๆ

ตลอดจนศึกษาการดำเนินกิจกรรมและการเคลื่อนไหวของกลุ่มกองทุนต่างๆ โดยกลุ่มกองทุนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จะเป็นกลุ่มกองทุนที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกันใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า จากการศึกษาพบว่ากลุ่มสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลสันทรายงาม จังหวัดเชียงรายพบว่า มีกองทุนสวัสดิการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวม 11 กลุ่ม กลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำชุมชน ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งกลุ่มสวัสดิการที่ได้ศึกษาสามารถช่วยเหลือสวัสดิการแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ภายในชุมชนได้ โดยเฉพาะเงินทุนสำหรับดำเนินชีวิตประจำวัน และใช้ในการประกอบอาชีพ กลุ่มมีแนวคิดร่วมกันคือประชาชนดำเนินการบริหารจัดการกองทุนเอง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลัก (Key Actor) ในการสนับสนุนให้การจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการในพื้นที่ กระบวนการสร้างและพัฒนาให้กลุ่มเข้มแข็งมีดังนี้ สมาชิกกลุ่มที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อยที่ช่วยควบคุมและบริหารกันเอง จากการศึกษาปัญหาที่พบคือปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขสำหรับการบริหารจัดการต่อกลุ่ม คือ การเพิ่มทักษะการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการ เช่น ทักษะการบริหารจัดการ ระบบสารบัญญ การส่งต่องาน และคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นต้น

จากการศึกษากลุ่มสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลเมืองราย จังหวัดเชียงรายพบว่า มีกองทุนสวัสดิการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวม 14 กลุ่ม เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำชุมชน เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลสันทรายงาม แต่มีตัวอย่างกลุ่มสวัสดิการในตำบลเมืองรายที่มีการบริหารจัดการที่ดีที่มีภาคีการบริหารจัดการร่วมระหว่างประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเชียงราย โดยแต่ละกลุ่มมีมาตรการการวางกฎระเบียบร่วมกัน ระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกและมีการชี้แจงกฎระเบียบให้สมาชิกได้รับทราบอย่างทั่วถึงเพื่อถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด และการยึดหลักธรรมาภิบาลของสมาชิก คือ หลักความรับผิดชอบต่อที่จะชำระเงินกู้ยืมจากกองทุน แต่ทางกลุ่มก็ยังขาดระบบการบริหารจัดการโดยคณะวิจัยได้เข้าไปเร่งแก้ไขสำหรับการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการสังคมในชุมชนเทศบาลตำบลเมืองราย คือ การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกลุ่มสวัสดิการ ได้แก่ ทักษะการบริหารจัดการ ระบบสารบัญญ การส่งต่องาน และคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นต้น

โดยสรุปผู้วิจัยได้เข้าไปเร่งแก้ไขปัญหาในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพแกนนำในพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มสวัสดิการในพื้นที่ เทศบาลตำบลสันทรายงาม เทศบาลตำบลเมืองราย จังหวัดเชียงราย องค์กรบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนา จังหวัดน่าน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครือข่าย ในแต่ละพื้นที่ที่มีข้อจำกัดที่ต่างกันโดยพื้นที่ที่มีข้อจำกัดคือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น สภาพภูมิศาสตร์ในพื้นที่ ขาดพื้นที่ จึงทำให้เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการร่วมกับองค์กรอื่น ๆ พื้นที่ เทศบาลตำบลสันทรายงาม

เทศบาลตำบลเม็ญราย จังหวัดเชียงราย และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนา จังหวัดน่าน เริ่มมีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มสวัสดิการ แต่ยังคงขาดการสร้างข้อตกลงร่วมกัน โดยในพื้นที่ยังมีการถูกเอาเปรียบจากภาคเอกชนในการบริหารจัดการเพราะชุมชนต้องมีการเสียดอกเบี้ยให้กับภาคเอกชนที่เข้ามายื่นข้อเสนอให้กับกลุ่มสวัสดิการ ซึ่งกลุ่มใน 3 พื้นที่ที่มีการบริหารจัดการที่ดีแต่ยังขาดทักษะการบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่ายที่ชัดเจน กลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลสันทรายงาม เทศบาลตำบลเม็ญราย จังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลไชยวัฒนา จังหวัดน่าน กองทุนสวัสดิการทั้ง 4 กลุ่ม ยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายอย่างเป็นทางการ การบริหารจัดการก็เป็นไปอย่างอิสระ ปัญหาอุปสรรค ในการพัฒนาเครือข่ายประกอบด้วย ขาดการนำ ระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการบริหารจัดการ ความไม่เข้าใจของสมาชิกและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุน บางกองทุน และขาดเครื่องมือที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์เครือข่าย

ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานเกี่ยวข้องด้านการบริหาร ควรนำผลการศึกษาที่ได้จากการการพัฒนาศักยภาพการจัดการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลสันทรายงาม จังหวัดเชียงราย ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาและผลักดันระบบและกลยุทธ์การจัดการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนดำเนินงานสุขภาวะอย่างเป็นรูปธรรม ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการจำเป็นในแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.1 การดำเนินเครือข่ายสวัสดิการชุมชน ชุมชนจัดการตนเอง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบกลไกในการดำเนินเครือข่ายสวัสดิการชุมชน ภายใต้พื้นที่รับผิดชอบของตนเองในระยะต่อไป

2.2 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการดำเนินเครือข่ายสวัสดิการชุมชน บุคลากรในโครงการให้มีทักษะในด้านการดำเนินเครือข่ายสวัสดิการชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

3.1 ผู้เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ควรต่อยอดผลการศึกษาครั้งนี้ด้วยวิธีการวิจัย และพื้นที่การวิจัยที่แตกต่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการดำเนินเครือข่ายสวัสดิการชุมชน ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนภายใต้การสนับสนุนด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์

3.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้องค์กรชุมชนจัดการตนเองที่มีศักยภาพได้เป็นต้นแบบแหล่งเรียนรู้ ด้านการบริการจัดการเครือข่ายสวัสดิการชุมชน